

Αθήνα, 20 Νοεμβρίου 2023

ΕΡΩΤΗΣΗ

Προς τους κ.κ. Υπουργούς:

- Προστασίας του Πολίτη
- Δικαιοσύνης

ΘΕΜΑ: Απολύτως αναγκαία η αποτελεσματική πειθαρχική και ποινική διερεύνηση καταγγελιών για βία από στελέχη σωμάτων ασφαλείας

Στις 17 Οκτωβρίου 2023, ο Συνήγορος του Πολίτη δημοσίευσε την ετήσια έκθεση για το 2022 του Εθνικού Μηχανισμού Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΙΠΑ) που, όπως γράφει, «*συνιστά μια συγκριτική και συστηματική επισκόπηση του βαθμού συμμόρφωσης των εσωτερικών πειθαρχικών οργάνων προς τις συστάσεις και επισημάνσεις του Μηχανισμού του Συνηγόρου*». Το βασικό συμπέρασμά του είναι η τεκμηρίωση πως «μόλις η μία (1) στις δέκα (10) εσωτερικές διοικητικές έρευνες κρίθηκαν πλήρεις και εμπειριστατωμένες»¹.

Σημαντικό τμήμα της Έκθεσης είναι η «*Διερεύνηση καταγγελιών και υποθέσεων παράνομης επαναπροώθησης*», που αφορά 51 καταγγελίες για την περίοδο 2019-2022, που «εμφανίζονται να είναι η κορυφή του παγόβουνου, λόγω της απόστασης που εξ ορισμού χωρίζει τέτοιες πρακτικές από τα δημόσια βλέμματα και, κατ' επέκταση, λόγω της δημόσιας σιωπής που εν πολλοίς τα περιβάλλει». Για τις υποθέσεις αυτές, ο Συνήγορος «*έχει ζητήσει την ενδεδειγμένη έρευνα των περιστατικών*» από τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα. Επισημαίνει δε,

¹ <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-ek8esh-2022:-e8nikos-mhxanismos-dierynhshs-peristatikwn-ay8airesias>

πως «σε πλείστες όσες περιπτώσεις (λ.χ. το 2022 σε 7 από τις 16 αναφορές του έτους αυτού), η καταγγελλόμενη επαναπροώθηση δεν αφορά σε νεοεισελθόντες στα σύνορα, αλλά σε συλληφθέντες αλλοδαπούς στη χώρα και δη σε ελέγχους εγγράφων στο κέντρο της πόλης (Θεσσαλονίκη, Αλεξανδρούπολη, κ.ά.), οι οποίοι είτε δεν διαθέτουν νομιμοποιητικά της διαμονής τους έγγραφα, είτε αυτά παρακρατώνται από τις αστυνομικές αρχές (λ.χ. αποδεικτικά αιτούντος άσυλο ή και αναγνωρισμένου πρόσφυγα). Σε μία, δε, περίπτωση, η πρακτική αυτή αφορούσε σε ειδική άδεια διαμονής Ουκρανού πολίτη. Η συνέχεια περιλαμβάνει τη, χωρίς διατυπώσεις, κράτησή τους και την επαναπροώθησή τους αδιακρίτως μέσω Έβρου, ακόμη και όταν πρόκειται για ασυνόδευτους ανηλίκους, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να χαθούν τα ίχνη τους... Η κλιμάκωση των καταγγελλόμενων παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων που παρατηρείται και καταγράφεται μέσα στο 2022, η οποία συνεπιφέρει και αντίστοιχη κλιμάκωση των επαπειλούμενων κυρώσεων της έννομης τάξης, καθιστά την υποχρέωση αποτελεσματικής έρευνας των παράνομων επαναπροωθήσεων ένα πολύ σημαντικό διακύβευμα για το κράτος δικαίου. Αντιστρέφοντας τους όρους, η άρνηση ή η αποτυχία διεξαγωγής αξιόπιστων ελέγχων, ανοίγει το δρόμο σε πρακτικές κρατικής παρέκκλισης και σε θεσμικές μεταλλάξεις που η τελευταία δομικά συνεπάγεται».

Επιπλέον, «κατά το 2020-2022, ο Συνήγορος ανέπεμψε δέκα (10) υποθέσεις στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, διαπιστώνοντας απόκλιση της Διοίκησης από τα πορίσματά του χωρίς την απαιτούμενη εκ του νόμου ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία», διαπίστωσε δηλαδή άρνηση της διοίκησης να επιβάλει πειθαρχικές κυρώσεις: σε 9 από τις 10 υποθέσεις, ο Συνήγορος δεν ενημερώθηκε μέχρι σήμερα για συμμόρφωση της διοίκησης.

Σημαντικότερη είναι και η αναφορά του Συνηγόρου στην ουσιαστικά ανύπαρκτη ή ενίοτε μη αποτελεσματική διερεύνηση του «ρατσιστικού κινήτρου ή/και άλλης διακριτικής μεταχείρισης από αστυνομικούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή καθ' υπέρβαση αυτών». «Το γενικό συμπέρασμα που καταγράφεται με βάση τους πειθαρχικούς φακέλους, που ελέγχθηκαν από το Συνήγορο το 2022, κατατείνει αφενός υπέρ μιας ιδιαιτέρως ενδεούς διερεύνησης περιστατικών ρατσιστικών συμπεριφορών και αφετέρου υπέρ της στοχοποίησης

συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων.... Για μια σειρά υποθέσεων δεν υπήρξε ο παραμικρός έλεγχος ως προς τη συνδρομή ή μη ρατσιστικού κινήτρου σε συνδυασμό με καταγγελίες που αφορούσαν κυρίως παράνομες προσβολές της σωματικής ακεραιότητας ή/και κατά της προσωπικής ελευθερίας και, μάλιστα, παρά το γεγονός ότι σε πολλές από αυτές η ρατσιστική – διακριτική συμπεριφορά αποτέλεσε τμήμα του περιεχομένου τους... Στις υπόλοιπες υποθέσεις, που ο έλεγχος της παραμέτρου του ρατσιστικού κινήτρου δεν παραλείπεται τελείως, εξαντλείται σε έναν πρακτικά αδιερεύνητο και λακωνικό και, ως εκ τούτου, ανυπόστατο ισχυρισμό περί μη ύπαρξής του. Και στις περιπτώσεις αυτές, ο εν λόγω ισχυρισμός επαναλαμβάνεται χωρίς άλλη τεκμηρίωση, ακόμη και κατά τη συμπληρωθείσα διοικητική εξέταση. Ως βασικό επιχείρημα υπέρ της μη διαπίστωσης ρατσιστικής συμπεριφοράς ή διακριτικής μεταχείρισης, προτάσσεται η μη διατύπωση σχετικών χαρακτηρισμών ή εκφράσεων».

Τέλος, ο Συνήγορος υπενθυμίζει «ότι στην Απόφαση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης της συνεδρίασης 14ης – 16ης Σεπτεμβρίου 2021» που εξετάζει την εκτέλεση των καταδικαστικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ για βία στελεχών των σωμάτων ασφαλείας, «υπογραμμίστηκε η ανάγκη να τεθούν σε εφαρμογή οι συστάσεις του [Συνηγόρου του Πολίτη] υπέρ της αρτιότητας των πειθαρχικών ελέγχων και η εκ νέου ενημέρωση της Επιτροπής έως τον Σεπτέμβριο του 2022, με την παροχή επικαιροποιημένων εμπειρικών και ποιοτικών στοιχείων σε σχέση με τη πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών αστυνομικής κακομεταχείρισης, ώστε να καταγραφεί ο αντίκτυπος των μέτρων συνολικά, είτε αφορούν σε νομοθετικές ρυθμίσεις είτε σε συστάσεις του Συνηγόρου». Η Επιτροπή θα εξετάσει ξανά τις υποθέσεις αυτές που περιλαμβάνονται στην ομάδα Σιδηρόπουλος – Παπακώστας κατά Ελλάδας² στη συνεδρίαση 5-7 Δεκεμβρίου 2023³ για προετοιμασία της οποίας θα υπάρξει στην Αθήνα συνάντηση της αρμόδιας Διεύθυνσης της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης με τις αρμόδιες ελληνικές αρχές στις 8-9

² <https://hudoc.exec.coe.int/?i=004-49397>

³ https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680ac8a6d

Νοεμβρίου 2023⁴. Είναι προφανές πως η νέα αξιολόγηση της Ελλάδας θα βασιστεί σε μεγάλο βαθμό στην αναλυτικότερη έκθεση του Συνηγόρου που καταδεικνύει όπως λέει και η Αρχή πως σε πολύ μεγάλο βαθμό δεν έχουν τεθεί σε εφαρμογή οι συστάσεις της Αρχής.

Παράλληλα, τα στοιχεία που υπέβαλε η Ελλάδα στην Επιτροπή Υπουργών⁵ στις 6 Οκτωβρίου 2023, δείχνουν πως το 2021-2022 υπήρξε μόνο μία περίπτωση ποινικής δίωξης που ασκήθηκε βάσει του άρθρου 137Α ΠΚ για βασανιστήρια για την οποία φαίνεται ότι υπήρξε αθώωση, ενώ σε δύο από τις πέντε περιπτώσεις που απαγγέθηκαν κατηγορίες για άλλες μορφές άσκησης βίας, υπήρξαν δύο καταδικαστικές αποφάσεις σε έως και 6 μήνες φυλάκιση, πιθανώς με αναστολή. Το πιο κρίσιμο είναι ότι η Ελλάδα δεν υπέβαλε τα ζητηθέντα από την Επιτροπή Υπουργών αναλυτικά στοιχεία με αριθμό των σχετικών μηνύσεων που υποβλήθηκαν, οι περισσότερες από τις οποίες δεν οδήγησαν σε άσκηση ποινικών διώξεων.

Με βάση τα παραπάνω,

Ερωτώνται οι κ.κ. Υπουργοί κατά το μέτρο της αρμοδιότητάς τους

1) Ποια συγκεκριμένα μέτρα πήραν για την εφαρμογή της καθεμιάς σύστασης του Συνηγόρου του Πολίτη για την αποτελεσματική πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών για άσκηση βίας από στελέχη των σωμάτων ασφαλείας, περιλαμβανόμενης της ουσιαστικής και σε βάθος και όχι προσχηματικής διερεύνησης ύπαρξης ρατσιστικού κινήτρου, και, όπου δεν υπήρξε (ακόμα) εφαρμογή, για ποιο λόγο αυτό δεν έχει γίνει;

2) Ποιο είναι το μέχρι σήμερα αποτέλεσμα της διερεύνησης των 51 καταγγελιών για παράνομες επαναπροωθήσεις που αναφέρονται στην έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη;

⁴ <https://www.coe.int/en/web/execution>

⁵ [https://hudoc.exec.coe.int/?i=DH-DD\(2023\)1195E](https://hudoc.exec.coe.int/?i=DH-DD(2023)1195E)

3) Ποιο είναι το μέχρι σήμερα αποτέλεσμα των 10 υποθέσεων που ανέπεμψε στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη ο Συνήγορος του Πολίτη;

4) α) Πόσες δικογραφίες/υποθέσεις έχουν σχηματιστεί ανά Εισαγγελία από το 2019 μέχρι σήμερα για άσκηση βίας από στελέχη των σωμάτων ασφαλείας και ποια ήταν η δικαστική εξέλιξη αυτών των υποθέσεων; Δηλαδή πόσες εκκρεμούν, πόσες αρχειοθετήθηκαν, πόσες παραπέμφθηκαν στο ακροατήριο και πόσες κατέληξαν σε καταδικαστικές ή αθωωτικές αποφάσεις (με διάκριση μεταξύ πρωτόδικων αποφάσεων, εφετειακών αποφάσεων και αποφάσεων Αρείου Πάγου);

β) Με δεδομένο τον αναφερόμενο από την Ελλάδα στην Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, χαμηλότατο αριθμό ποινικών διώξεων, παραπομπών σε δίκη και καταδικών, προτίθεται ο κ. Υπουργός να ενημερώσει την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου για το ζήτημα που αντιμετωπίζει η χώρα, ώστε εκείνος με τη σειρά του να εξετάσει την πιθανότητα αποστολής σχετικής εγκυκλίου, όπως κάνει συχνά για τη συμμόρφωση της χώρας στις αποφάσεις του ΕΔΔΑ;

Οι ερωτώντες Βουλευτές

Ακρίτα Έλενα

Αναγνωστοπούλου Σία

Βέττα Καλλιόπη

Ζαμπάρας Μιλτιάδης

Ηλιόπουλος Αθανάσιος (Νάσος)

Θρασκιά Ουρανία

Κασιμάτη Νίνα

Λινού Αθηνά

Μάλαμα Κυριακή

Νοτοπούλου Αικατερίνη

Παπαηλιού Γεώργιος

Παππάς Πέτρος

Πούλου Παναγιού

Χρηστίδου Ραλλία